

РИЗИКИ В СИСТЕМІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Еш С.М., Батрак І.С.

Розглянуто сутність ризиків в системі недержавного пенсійного забезпечення, визначена мета розвитку недержавних пенсійних фондів. Проаналізовано ризики в системі недержавного пенсійного забезпечення.

Ключові слова: *ризики, види ризиків, недержавне пенсійне забезпечення*

Створення фінансових інститутів, які тісно пов'язані з реалізацією масштабних соціально-економічних перетворень, вимагає детального аналізу ризиків їх діяльності та пошуку науково обґрунтованих шляхів забезпечення надійності їх функціонування. Яскравим прикладом є розвиток та функціонування недержавних пенсійних фондів (НПФ), метою діяльності яких є виплата додаткових недержавних пенсій учасникам шляхом ефективною капіталізації заощаджень, здійснених в працездатний період життя. У зв'язку з демографічною кризою, низьким рівнем виплат з солідарної системи, перманентною дефіцитністю бюджету Пенсійного фонду України та потребою індивідуального пенсійного планування роль недержавних пенсійних фондів постійно зростатиме в системі професійних пенсій, добровільному пенсійному забезпеченні, а в разі позитивного досвіду функціонування стане визначальною для впровадження обов'язкового накопичувального забезпечення.

Недержавні пенсійні фонди протягом останніх років демонструють високу динаміку росту на вітчизняному фінансовому ринку. Разом з тим, в процесі їхньої діяльності виявились певні ознаки, які вказують на нерівномірність та неоднозначність параметрів розвитку ринку недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) і можуть становити суттєві ризики ефективної діяльності НПФ.

Функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення побудовано на інвестиційному використанні залучених фінансових ресурсів. Повна залежність системи НПЗ від стану фінансового ринку, якості послуг, що надаються, а також наявність достатньо великого кола суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення робить цю систему схильною до широкого набору ризиків. Це означає, що державна політика у сфері захисту та збереження накопичених системою НПЗ коштів повинна бути спрямована на розробку та впровадження спеціальних підходів і методів виявлення

ризиків у діяльності суб'єктів системи НПЗ, запровадження систем ризик-менеджменту, розробки системи відповідного реагування на ризикові ситуації як з боку державних органів, так і з боку учасників НПЗ. Але для реалізації таких заходів, перш за все, необхідно визначити та класифікувати ризики системи НПЗ. Оскільки відсутність такої класифікації не дає можливості для подальшого підвищення якості державного нагляду через упровадження комплексних оцінок діяльності професійних суб'єктів системи та виявлення існуючих і потенційних проблем.

Ідентифікація комплексу ризиків, які притаманні системі НПЗ, дозволить упровадити методологічну базу зі своєчасного виявлення найбільш проблемних та ненадійних фінансових установ, що провадять діяльність у сфері НПЗ, а також виявити суттєві «вузькі місця» самої системи та попередити їх негативні тенденції.

Учасники будь-якої системи накопичення грошових коштів у будь-якій країні стикаються з трьома основними видами ризиків: інвестиційним, інституціональним і системним. При цьому кожен із зазначених видів ризиків є агрегованим, тобто включає в себе низку інших ризиків. Ураховуючи, що функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення та її суб'єктів відбувається в умовах ринкових відносин, подолати велику чисельність ризиків не вдасться, але державі необхідно сфокусувати свої зусилля на оптимізації їх впливу.

Уникнення та мінімізація ризиків полягає у застосуванні до всіх учасників єдиних принципів здійснення НПЗ шляхом трансформації пенсійних схем, які не відповідають законодавчій моделі. Посилення захисту прав споживачів передбачає недопущення створення квазіпенсійних продуктів і чіткому позиціонуванню послуг, що надаються страховими компаніями та банками. Реалізація даних положень можлива шляхом внесення змін до профільного закону, посилення діяльності держрегуляторів і саморегулювальних організацій, подальшому розвитку ринків капіталу в Україні.